

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 24 november 2022

Mål nr

T 7208-21

PARTER

Klagande

1. ZB

2. LC

Ombud för 1 och 2: NC och RPK

Motpart

Aeroflot Russian Airlines, 21906913

Box 19

190 45 Stockholm-Arlanda

Ombud: VG

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2021-10-26 i mål FT 6487-20

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom i huvudsaken och förpliktar Aeroflot Russian Airlines att till var och en av ZB och LC betala 400 euro och ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 augusti 2019.

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom i fråga om rättegångskostnader på det sättet att Aeroflot förpliktas att även ersätta var och en av ZB och LC för deras respektive rättegångskostnad i tingsrätten med 1 725 kr avseende rättslig rådgivning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

ZB och LC har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta Aeroflot Russian Airlines att till var och en av dem betala 400 euro och ränta. De har vidare yrkat att Högsta domstolen ska tillerkänna dem ersättning för rättegångskostnader avseende rättslig rådgivning i tingsrätten.

Aeroflot har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. ZB och LC hade bokat en flygresa med Aeroflot från Göteborg till Sotji, Ryssland, via Moskva. Flyget skulle avgå från Göteborg den 6 juli 2019 kl. 01.10 och ankomma till Sotji kl. 08.35 samma dag. Flygningen ställdes in

och de erbjöds ombokning till en flygning från Köpenhamn till Sotji, via Moskva, vilket de accepterade. Ombokningen innebar att resan blev tidigarelagd på så sätt att de reste från Köpenhamn den 5 juli 2019 kl. 00.10 och ankom till Sotji samma dag kl. 08.35. Resan kom alltså att äga rum ett dygn tidigare än planerat.

2. ZB och LC krävde var och en ersättning av Aeroflot med 400 euro enligt artikel 7.1 b i EU:s flygpassagerarförordning.¹ De begärde även ersättning för rättegångskostnader avseende ansökningsavgift och en timmes rättslig rådgivning var. Aeroflot medgav att betala 200 euro var till dem och bestred yrkandet om ersättning för rättegångskostnader.

3. Tingsrätten kom fram till att en undantagsregel i artikel 7.2 i flygpassagerarförordningen var tillämplig och att ZB och LC därför endast hade rätt till ersättning med 200 euro vardera. Detta eftersom ombokningen inte hade medfört att ankomsttiden till Sotji hade överstigit tidtabellsenlig ankomsttid med tre timmar. Tingsrätten beslutade att Aeroflot skulle ersätta dem för ansökningsavgift med 900 kr. Enligt tingsrätten framgick det inte att de fått rättslig rådgivning av sina ombud och deras yrkande om ersättning för rättegångskostnader i den delen avslogs därför.

4. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut.

Frågorna i Högsta domstolen

5. En fråga i Högsta domstolen är om den kompensation som ett lufttrafikföretag ska betala till en passagerare vid inställd flygning får minskas med 50 procent med stöd av artikel 7.2 i flygpassagerarförordningen om

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91.

lufttrafikföretaget erbjuder passageraren ombokning som innebär en tidigare-läggning av flygningen och som inte medför att passageraren kommer fram senare till den slutliga bestämmelseorten.

6. En annan fråga är vad som krävs för att ersättning för rättslig rådgivning enligt 18 kap. 8 a § andra stycket 1 rättegångsbalken ska utgå.

Kompensation vid inställd flygning

Rättsliga utgångspunkter

7. Flygpassagerarförordningen innehåller regler om flygpassagerares rättigheter vid bland annat inställd flygning. I korthet gäller följande. Vid en inställd flygning ska passagerarna erbjudas att välja mellan återbetalning och ombokning. Passagerarna ska även erbjudas viss service, såsom måltider och hotell. De har som utgångspunkt också rätt till kompensation av det lufttrafikföretag som utför flygningen. I vissa fall har passagerarna inte rätt till kompensation. Detta gäller t.ex. om de minst två veckor i förväg underrättats om att flygningen är inställd eller om den inställda flygningen beror på extraordinära omständigheter. (Se artikel 5, 8 och 9.)

8. Av artikel 7 framgår att kompensationen ska betalas med vissa fasta belopp som bestäms på grundval av flygningens längd. För flygningar som inte sker inom EU och där resans längd är mellan 1 500 och 3 500 km är ersättningen 400 euro (se artikel 7.1 b). I artikel 7.2 anges att det lufttrafikföretag som utför flygningen får minska kompensationen med 50 procent om passageraren erbjuds ombokning till den slutliga bestämmelseorten med en alternativ flygning och ankomsttiden för denna inte överstiger den tidtabellsenliga ankomsttiden för den ursprungliga bokningen med viss tid. För flygningar som avses i artikel 7.1 b är tidsgränsen tre timmar.

9. I EU-domstolens dom Azurair² var frågan bland annat om ett lufttrafikföretag har rätt att minska kompensationen med 50 procent när passageraren erbjuds ombokning som innebär att ankomsttiden tidigareläggs. EU-domstolen kom fram till att möjligheten att minska kompensationen med 50 procent enligt artikel 7.2 inte ska tillämpas när en flygning har ställts in och passageraren erbjudits ombokning till en tidigarelagd flygning, även om ankomsttiden inte överstiger gränserna i artikel 7.2.

Bedömningen i detta fall

10. Parterna är ense om att ZB och LC med stöd av artikel 7.1 b i flygpassagerarförordningen har rätt till kompensation, men är oense om kompensationen ska minskas med 50 procent enligt artikel 7.2.

11. Av EU-domstolens dom Azurair – som meddelades efter hovrättens dom – följer att artikel 7.2 inte är tillämplig när en flygning har ställts in och en passagerare har ombokats till en tidigarelagd flygning (se p. 9). Hovrättens dom ska därför ändras och Aeroflot ska betala de yrkade beloppen och ränta.

Rättegångskostnader i mål om mindre värden

Rättsliga utgångspunkter

12. För tvistemål i allmänhet är utgångspunkten att den part som tappat målet ska ersätta den vinnande partens rättegångskostnad och att ersättning för rättegångskostnaden fullt ska motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande, om kostnaden varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt (18 kap. 1 och 8 §§ rättegångsbalken).

13. I rättegångsbalken finns särskilda regler för dispositiva tvistemål där värdet av vad som yrkas uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet

² Azurair m.fl., C-146/20 m.fl., EU:C:2021:1038.

(se 1 kap. 3 d § rättegångsbalken). För sådana s.k. småmål finns i 18 kap. 8 a § vissa begränsningar av vilka rättegångskostnader som kan ersättas.

14. Den viktigaste begränsningen är att kostnaden för att anlita professionell juridisk hjälp inte får överstiga den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1996:1619) under en timme. Inte heller kan parten få ersättning för eget arbete. (Se 18 kap. 8 a § andra stycket 1 rättegångsbalken.)

15. Syftet med bestämmelsen är att göra rättegångar om mindre värden billigare genom att parterna inte anlitar ombud eller biträden. Bestämmelsen innebär inget förbud att anlita ombud, men parten får själv stå för ombudskostnaden till den del den inte avser sådan rättslig rådgivning som omfattas av bestämmelsen. Genom bestämmelsen blir det möjligt för parterna att i förväg bedöma kostnadsrisken med en rättegång.

16. För att kostnaden ska ersättas ska den avse rättslig rådgivning. Av Högsta domstolens praxis framgår att rådgivning kan avse bl.a. upplysningar om det materiella rättsläget, kontakter med motparten samt upprättande av skrivelser till motparten och myndigheter, t.ex. överklaganden. Att sådana åtgärder utförs av en person som är ombud eller biträde i tvisten hindrar inte att det är fråga om rådgivning i bestämmelsens mening. (Se NJA 1986 s. 748 och NJA 1999 s. 149 I.)

17. Av lagtexten och förarbetena framgår att ersättning bara ska utges för rådgivning vid ett tillfälle för varje instans (prop. 1996/97:9 s. 231). Det finns inget krav på att ersättningen ska avse det första rådgivningstillfället i varje instans. Om t.ex. ett ombud vidtar flera åtgärder i en instans som kan betecknas som rådgivning och någon av dem tagit en timme i anspråk, är parten berättigad till ersättning för en timmes rådgivning.

18. För att rådgivning ska ersättas krävs vidare att den har medfört en kostnad för parten och att kostnaden skäligen behövts för att ta tillvara partens rätt (se 18 kap. 8 a § fjärde stycket rättegångsbalken). Handläggs i samma rättegång tvister med flera käre eller flera svarande (jfr 14 kap. 2 §) kan ersättning utges för en timmes rådgivning till varje part om den tidsåtgången bedöms skäligen ha behövts för att ta tillvara respektive parts rätt.

19. Enligt 18 kap. 14 § rättegångsbalken ska en part som vill ha ersättning för rättegångskostnad uppge vad kostnaden består av. Rätten ska självant pröva frågor om tillämpningen av bl.a. bestämmelserna i 18 kap. 8 a §, om inte en sådan prövning är obehövlig på grund av särskilda omständigheter.

20. Om en privatperson begär ersättning för en timmes rättslig rådgivning och det framgår att han eller hon anlitat professionell juridisk hjälp, finns det normalt inte skäl för domstolen att kräva närmare utredning om det arbete som lagts ned eller partens kostnad för detta. (Jfr för andra fall NJA 2007 s. 579.)

Bedömningen i detta fall

21. Aeroflot ska som förlorande part ersätta ZB och LC för rättegångskostnader i tingsrätten. De har begärt ersättning för en timmes rådgivning var. Aeroflot har motsatt sig att betala ersättningen.

22. Av handlingarna framgår att ZB och LC anlidade företaget Flyhjælp för juridisk hjälp i ärendet. Det finns inte skäl att kräva närmare utredning om det arbete som lagts ned eller ZBs och LCs kostnad för det. Kostnaden för rådgivning avseende en timme vardera har skäligen behövts för att ta tillvara deras rätt.

23. Var och en av ZB och LC ska därför tillerkännas ytterligare ersättning för rättegångskostnad i tingsrätten med 1 725 kr för rättslig rådgivning.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Dag Mattsson, Malin Bonthron, Cecilia Renfors och Jonas Malmberg (referent)
Föredragande har varit justitiesekreteraren Elin Dalenius